

Ali je ohranitev volkov v Sloveniji pomembna za lovce?

Raziskava odnosa lovcev, rejcev drobnice in širše javnosti

V začetku leta 2010 se je v okviru projekta SloWolf začela raziskava odnosa širše javnosti ter dveh pomembnejših interesnih skupin, lovcev in rejcev drobnice, do volka in upravljanja z njim. To je prva večja javnomnenjska raziskava v Sloveniji, ki vključuje tudi širšo javnost in je nastala kot rezultat vedno večje potrebe po poznavanju stališč, mnenj in prepričanj različnih delov družbe do volka kot domorodne in ogrožene živalske vrste. V prispevku predstavljamo rezultate ankete o volkovi, opravljene med lovci, rejci drobnice in širšo javnostjo na območju volkov.

V človeški zgodovini je imel volk od nekdaj precej pomembno vlogo. Je ena od živalskih vrst, ki se je najpogosteje pojavljala v pravljicah, njegov sloves se je širil prek ustnega izročila in mitov. V zahodni kulturi mu v mitih po navadi pripisujejo negativno vlogo. To zelo vpliva na prepričanje ljudi, da so volkovi hudobni in krvoločni, zato se jih bojijo in jih sovražijo. Medtem pa volk, enako kot druge živali, živi svoje življenje, ki se v bistvu ne razlikuje od življenja drugih prebivalcev gozda – za svoj obstoj potrebuje

kakovosten življenjski prostor in hrano. Slovenija se lahko pohvali z izredno raznolikostjo narave, ki v gozdovih nudi ustrezne življenjske razmere tudi volku.

Že sama beseda *zver* ima lahko negativen prizvok. Za mnoge je volk človeku nevarno bitje, ki se ga je treba bati in se mu izogibati. Ob tem pa ostaja mnogokrat spregledano dejstvo, da v Sloveniji še ni bilo potrjenega napada volka na človeka. Prav strah pred njim, ki je pogosto posledica škode, ki so jo volkovi povzročili na lastnini ljudi, je pomembno oblikoval zgodovino volka. Še ob koncu

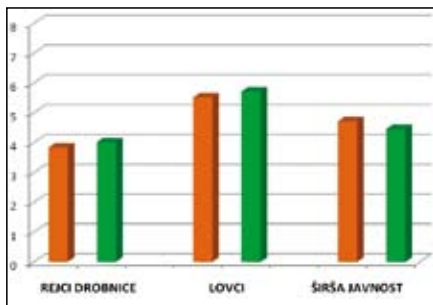
18. stoletja je živel povsod v Evropi, razen v Veliki Britaniji in na Irskem. V 19. in 20. stoletju, še posebno pa v letih po drugi svetovni vojni, so volkove iztrebili s praktično celotnega osrednjega in severnega dela Evrope. To je bil tudi čas, za katerega strokovnjaki ocenjujejo, da je v evropskem geografskem prostoru številčnost volka dosegla svoj minimum. Čeprav so volkove intenzivno preganjali, tudi zaradi denarnih nagrad, jim je njihova sposobnost prilagajanja omogočila, da so preživel v nekaterih bolj oddaljenih, večinoma hribovitih predelih Evrope. Če se v drugi polovici 20. stoletja ne bi začeli bolj zavedati pomena volkov za naravo, bi jih tudi pri nas popolnoma iztrebili. Pri ohranitvi volka so ključno vlogo odigrali lovci. Že leta 1973 so ga popolnoma zavarovali v takratnem Gojitvenem lovišču Medved na Kočevskem, tri leta pozneje so jim sledili tudi na Notranjskem, v GL Jelen - Snežnik. Na celotnem območju Slovenije je volka zavarovala Lovska zveza Slovenije leta 1990, tri leta pred

uradno zaščito s strani države. Na tak način je bilo volku omogočeno, da je začel postopno ponovno zavzemati svoje nekdanje mesto v slovenskih gozdovih in tudi opravljati svojo vlogo.

Zakaj je tako zelo pomemben odnos lovcev do volka?

Življenje volkov pogosto povezujemo z lovci, saj so v njihovem življenju igrali pomembno vlogo; v pozitivnem pa tudi v negativnem pomenu. Volkovi si z lovci delijo življenjski prostor (gozd), pa tudi plen (predvsem jelenjad, srnjad, divji prašič). Lovci, kot specifična interesna skupina, ki navadno najbolj poznajo življenjsko okolje volkov, so zato nepogrešljivi partnerji pri raziskovanju živalskih vrst. To zagotovo velja tudi za slovenske lovce. Hkrati pa so del družbe, ki najpogosteje prihaja v neposreden stik z volkovi in načeli njihovega upravljanja. Zato je poznavanje in razumevanje mnenja lovcev za varstvo in ohranitev volkov zelo pomembno.

O odnosu, prepričanjih in poznavanju velikih zveri je bilo v Sloveniji in svetu narejenih kar nekaj raziskav, ki so pogosto vključevale lovce kot interesno skupino. Raziskava v okviru projekta **SloWolf** poleg lovcev vključuje tudi rejce drobnice in širšo javnost, za katere smo pripravili anketne vprašalnike. Lovcem je bilo postavljenih nekaj dodatnih vprašanj, ki so se nanašala na pomen lova. Raziskavo smo opravljali na območju, kjer se volkovi pojavljajo stalno, in tam, kjer so le občasno. Vključili smo vse lovske družine (skupaj 108 LD) na območju prisotnosti volka (glej sliko), ki smo jim skupaj poslali 1300 vprašalnikov. Le-te smo poslali leta 2010 po pošti (v sredini oktobra) na naslov vsake lovske družine in so bili naslovljeni na starešino, ki smo ga prosili, naj jih razdeli med svoje člane. Odziv lovcev je bil manjši od naših pričakovanj glede na pomembno vlogo, ki jo imajo pri upravljanju z volkom. Z obeh območij prisotnosti volka je v anketi sodelovalo 33 %

Število pravih odgovorov med anketiranci (graf: Urška Marinko). Oranžna barva označuje anketirance z območja stalne prisotnosti volka, zelena pa z območja občasne.

Foto: M. Krolec

Na delavnicah upravljanja velikih zveri je dobrodošla udeležba lovcev.

lovcev (nekaj več kot 400 sodelujočih). To pa je dovolj visok delež, iz katerega smo dobili precej natančen vpogled v odnos lovcev do narave in volka, poznavanje volka v Sloveniji, izkušnje, ki jih imajo z njimi, o strahu pred volkovi ter njihovo mnenje o različnih možnostih ali načinih upravljanja z volkom. Zanimalo nas je tudi, kako v svoji okolici sprejemajo prisotnost volkov in ali so jih pripravljeni sprejeti več, kot jih je zdaj. Lovci so imeli možnost izraziti tudi svoj pogled in mnenje o ustreznih načinih varovanja domačih živali pred napadi volkov, saj je 13 % anketiranih lovcev izjavilo, da se poleg lovstva tudi sami ukvarjajo z rejo drobnice.

»Volka je v gozdovih Slovenije pomembno ohraniti za prihodnje generacije«

Tako meni 85 % lovcev z območja prisotnosti volka, kar je zelo **velik delež podpore ohranitvi volkov**. Rezultati ankete so pokazali, da so lovci bolj naklonjeni ohranitvi volkov kot širša javnost. Najmanjšo podporo ohranitvi volkov smo opazili med rejci drobnice, med katerimi se jih polovica strinja, da je volkove pomembno ohraniti.

Kakšno vrednost in vlogo pripisujejo volku slovenski lovci? Volk je za lovce simbol neokrnjene narave in mu priznavajo pomembno vlogo v ekosistemu. Kljub temu pa 50 % lovcev meni, da volkovi uplenijo preveč srnjadi in jelenjadi. Kakšen vpliv ima volk na plenske vrste, je ena od pomembnih tematik pri upravljanju z volkom in divjadjo, saj je že pri naslednjem vprašanju kar dve tretjini lovcev odgovorilo, da si z volkovi lahko delijo vlogo tistega, ki

uravnava število divjadi v gozdu, torej ga sprejemajo kot enakopravnega tekmeča. Podobnega mnenja so tudi drugi predstavniki širše javnosti. V raziskavi so lovci pokazali zanimanje do lova na volkove, saj jih skoraj tri četrtine nasprotuje popolni zaščiti. Dandanes je volk v državah Evropske unije zavarovan s predpisi, ki pa pod določenimi pogoji dovoljujejo poseganje v populacijo, in sicer ob zagotavljanju ugodnega stanja. Lov na volkove omogoča tudi neposredno vključevanje lovcev v upravljanje z njimi in v mnogih primerih dolgoročno pozitivno vpliva na varstvo volka, saj povečuje strpnost do njegove prisotnosti med lovci, pa tudi med drugimi prebivalci območij, ki si z njim delijo življenjski prostor. Vendar pa mora biti poseganje v populacije zavarovanih živalskih vrst načrtovano tako, da se v čim večji meri preprečujejo negativni učinki lova in povečujejo tisti učinki, ki prispevajo k doseganju namena, zaradi katerega je bil odstrel odrejen (npr. preprečevanju nezakonitega odstrela in povečevanju strpnosti javnosti).

Med anketiranimi skupinami so lovci najboljši poznavalci volka

V preteklosti so volkovi živeli na celotnem območju Slovenije, z vedno večjim človekovim vplivom pa se je v zadnjih stoletjih njihovo območje razširjenosti postopno zmanjševalo. Kljub temu del lovcev še vedno meni, da v preteklosti volkovi niso poseljevali celotnega območja Slovenije, temveč samo nekatere predele. Poznavanje dejstev o volku je zelo pomembno za njegovo varstvo, saj zmanjšuje strah ljudi pred volkovi, ki navadno pomembno vpliva na odnos

ljudi do njih. V prihodnosti nameravamo še podrobneje raziskati moč vpliva znanja o volku na odnos do njega. V raziskavi nas je tudi zanimalo, kako dobro anketiranci poznajo volka – s čim se prehranjuje, kako uspešen je pri lovu srnjadi in jelenjadi, ali živijo volkovi v tropu, paru ali so bolj samotarske živali. Glede na dejstvo, da je dandanes volk zavarovan kot ogrožena vrsta, nas je zanimalo, ali anketiranci to vedo in ali poznajo vzroke za skorajšnjo iztrebitev volkov v preteklosti. Lovci so odgovorili pravilno na največ vprašanj, v povprečju na šest od osmih (*glej graf*), za kar lahko skoraj z gotovostjo trdimo, da je posledica bogatih izkušenj s terena in interesa do tematik, povezanih z naravo. Najslabše se je izkazalo poznavanje volka med rejci drobnice, kar pa je v nekaterih primerih lahko tudi vzrok

za strah pred njim. Napačne predstave o volku lahko v veliki meri vplivajo na odločitve in odziv javnosti!

Zdrav volk človeku ni nevaren

Mnogi ljudje, med njimi predvsem tisti, ki so izgubili stik z naravo, se volkov bojijo. Dejstvo je, da zdravi volkovi ne napadajo ljudi. Volkovi se človeka bojijo in se mu izogibajo. Kljub temu pa je strah pred velikimi zvermi eden od pomembnejših dejavnikov, ki lahko v manjši ali večji meri vpliva na odnos javnosti do njih. Anketirani lovci se v večini (okoli tri četrtine) volkov ne bojijo in se zavedajo, da človeku niso nevarni. Opaziti pa je nekaj več strahu med rejci drobnice in širšo javnostjo. Menimo, da je pri rejcih strah v veliki meri posledica škode,

ki so jih ali jih lahko povzročijo volkovi med domačimi živalmi. Tudi med širšo javnostjo smo dobili nezanemarljiv delež odgovorov, v katerih je zaznaven strah pred njimi. Po navadi strah izhaja iz slabega poznavanja vrste in pogosto senzacionalističnega poročanja medijev ob napadih volkov na drobnico.

V raziskavi smo ugotovili tudi, da si javnost želi več informacij o številčnosti in statusu volkov (ali število narašča, upada, je stabilno). Med lovci in širšo javnostjo je pogosto mnenje, da bi naši gozdovi prenesli še nekaj več volkov, kot jih trenutno živi v njih, medtem ko jih je po mnenju rejcev že zdaj preveč. Naj omenimo, da lahko dogodki, kot je škoda, ki jo povzročijo volkovi, pomembno vplivajo na dojemanje številčnosti volkov pri nas, ki pa je pogosto višje od ocenjenega števila volkov.

Škoda na domačih živalih - volkovi ali potepuški psi?

Ko nastane škoda na domačih živalih zaradi plenjenja volkov, ljudje pogosto navajajo različne vzroke, zakaj je nastal napad. Dokaj pogosta sta preveliko število volkov ter označevanje volkov kot krutih (zlobnih) ubijalcev. Rejci drobnice so se v veliki meri strinjali, da je prav to vzrok za napade. Tak odgovor je bil delno pričakovan, saj škoda na domačih živalih ne pomeni le finančno oškodovanje lastnika živali, temveč mu skoraj vedno sledi še čustven šok oškodovanca, ki navadno oblikuje predstave o tem, da je volk »zloben in krvoloč«. Ljudje tako volkovom pogosto pripisujemo človeške lastnosti, s čimer jim delamo krivico. Napad ali plenjenje je zgolj del prehranjevanja vseh plenilcev. Volk je znan kot oportunist – lovi tisto, kar mu je v danem trenutku lažje; to so pogosto mlajši, ostareli in telesno šibki osebki. Če domače živali niso dobro zavarovane, pleni tudi njih! Ker škoda na živini ne nastaja le zaradi volkov, smo spraševali, za katero žival lovci menijo, da povzroča največ škode v kmetijstvu. Kot odgovor je prevladoval rjavi medved, in sicer med lovci pa tudi rejci drobnice in širšo javnostjo. Zanimivo je dejstvo, da so lovci kot pogostejšega povzročitelja škode označili potepuškega psa in ne volka. Že nekaj časa, tudi v strokovni javnosti, nastajajo pomisleki, da del škode, ki jo pripisujemo volku, morda res povzročijo prav potepuški psi.

Kako preprečiti škodo na domačih živalih in blažiti konflikte, je eno od pomembnejših področij upravljanja z volkovi. Lovci menijo, da je izplačevanje odškodnin ustrezen način blaženja konfliktov rejcev drobnice z volkovi, ki pa

Foto: M. Krolfel – Diana

Iskanje sledi prisotnosti velikih zveri na terenu

Foto: M. Artnik – Grča

deluje le kratkoročno. Raje stavijo na zaščitne ukrepe, kot so elektrograje in uporaba pastirskih psov. Eden od ukrepov za zmanjševanje škode je tudi, naj drobnice ne bi redili na osrednjem območju volkov, s čimer se je strinjalo več kot 50 % lovcev, po drugi strani pa so rejci drobnice v treh četrtinah temu nasprotovali.

Sodelovanje lovcev pri upravljanju z volkom

Vloga lovcev pri upravljanju z volkom in v kolikšni meri lovci čutijo, da so vključeni v proces odločanja, je pomemben del varovanja volka. Kot taki so lahko ambasadorji volka ali pa so sku-

pina ljudi, ki ga v 'svojih' gozdovih ne želi imeti. V raziskavi so skoraj soglasno izjavili, da je glavni namen lovstva varstvo narave. Zato so podatki o odnosu lovcev do volkov in njihova mnenja o pomenu vključevanja v procese upravljanja z volkom zelo pomembni.

Lovci so vključeni v mnoge aktivnosti, povezane z volkom; npr. sledenje volkov v snegu, beleženje uplenjene divjadi, zbiranje genetskih vzorcev, izvajanje odstrela volkov (v raziskavi več kot 10 % lovcev poroča, da so na volka že streljali) in tako na različne načine pomembno prispevajo k upravljanju z volkom v Sloveniji. Kažejo tudi zanimanje za druge velike zveri, ki živijo v naših gozdovih. Večina jih namreč meni, da

bi najraje sodelovali pri aktivnostih, ki vključujejo spremljanje medveda.

Raziskava odnosa do narave in velikih zveri je le eden od načinov, kjer se lovci vključujejo v naravovarstveno stroko posredno. S sodelovanjem pri anketnih raziskavah navadno prisluhnemo tudi »tihim večini«, ki se nerada udeležuje javnih razprav, a ima določeno mnenje o posamezni temi. Lovci kažejo visoko potrebo in željo po vključenosti v procese soodločanja pri upravljanju z volkom. Če želimo še naprej pridobivati čim bolj zanesljive podatke o biologiji volka, njegovi prisotnosti, številčnosti in tudi škodi, ki jo ali jo lahko povzročijo te zveri, potrebujemo usklajeno sodelovanje velikega števila ljudi, med katerimi so lovci nepogrešljivi del.

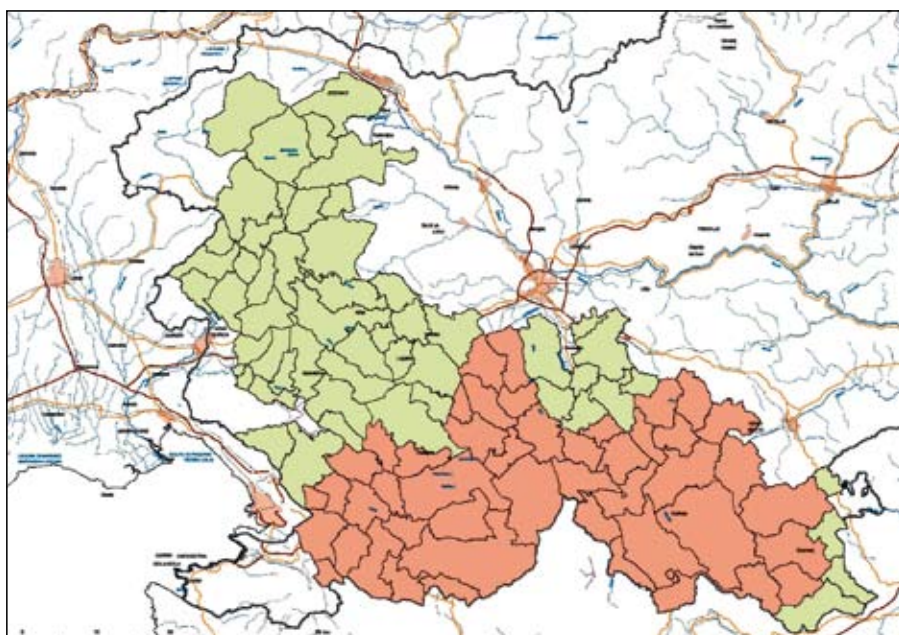
Veseli nas, da dobrih 90 % lovcev meni, da so raziskovalni projekti, ki se ukvarjajo s tematiko soobstoja volka in človeka, pomembni, kar daje tovrstnim projektom podporo in omogoča lažje ter uspešnejše delovanje tudi v prihodnosti. Zabeležili smo tudi visoko prepoznavnost projekta **SloWolf** med lovci, kar je najverjetneje posledica rednih objav novic o poteku projekta v reviji *Lovec* ter neprestano in korektno sodelovanje projektnih sodelavcev z lovci.

Celotno poročilo raziskave najdete na spletni strani projekta SloWolf – www.volkovi.si med publikacijami v rubriki Multimedia.

*Urška Marinko,
mag. Aleksandra Majič Skrbinšek,
Miha Krofel,
dr. Ivan Kos*

ZAHVALA

Za sodelovanje pri raziskavi se ponovno zahvaljujemo vsem lovcem, ki so pripomogli k njeni uspešni izvedbi

Območje raziskave smo razdelili na območje stalne (rdeče) in občasne (zeleno) prisotnosti volka. (Slika: arhiv SloWolf)

Projekt SloWolf

Številka projekta: LIFE08 NAT/SLO/000244

Prijavitelj: Univerza v Ljubljani

Partnerji: Zavod za gozdove Slovenije, Društvo za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov – Dinaricum

Sofinancerji: Evropska komisija, Ministrstvo za okolje in prostor RS, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano RS